

MASARYKOVA UNIVERZITA

Politická geografie

Terorismus a jeho hrozby - Geografie terorismu

Terorismus - definice

- ❑ Promyšlené, politicky motivované násilí prováděné proti obyvatelům subnacionálními skupinami či tajnými agenty, obvykle za účelem ovlivnění veřejnosti.
- ❑ Metoda použití síly či hrozby silou prováděná skrytými jednotlivci, skupinami nebo státem podporovanými aktéry. Akt násilí je zaměřen proti nevinným osobám nebo civilním cílům. Hlavním účelem teroristického aktu je vyvolat pocit strachu. Vedlejším účelem může být upoutání pozornosti (tzv. propaganda činem), nebo získání dílčích výhod či ústupků ze strany atakovaného aktéra. Konečným cílem terorismu je politická změna.

Terorismus – vymezení

- ❏ V ČR pojem vymezen legislativou - Zákon č. 140/1961 Sb., § 95 - Teroristický útok.
- ❏ Ve světě existuje takřka více jak 100 různých definic.
- ❏ Poprvé použit během Velké francouzské revoluce pro popis metod používaných vládou vůči jejím nepřítelům.

- ❏ Základní prvky terorismu:
  - ❏ Násilí, síla (83,8%)
  - ❏ Politický motiv (65%)
  - ❏ Strach (53%)
  - ❏ Výhružky (48%)
  - ❏ Psychologické efekty a očekávané reakce (41,2%)
  - ❏ Nesoulad mezi cíli útoků a jejich obětmi (37,5%)
  - ❏ Úmyslná, plánovaná, systematicky organizovaná akce (32%)
  - ❏ Metody boje, strategii, taktiku (30,8%)

Terorismus – vymezení

- ❏ Z hlediska mezinárodního práva se rozdělují ***kriminální*** a ***válečné činy***.
- ❏ Terorismus = **válečný čin! Úkolem není zabít, ale změnit politickou situaci!**
- ❏ Tzv. nekonvenční konflikt (mezi státem a nestátním aktérem).
- ❏ Projev terorismu = teroristický čin/ útok.
- ❏ Rozlišujte útoky na vojenské a civilní cíle!

Terorismus – aktéři

- ❏ Stát
- ❏ Teroristické organizace/skupiny
- ❏ Jednotlivci (teroristé)
- ❏ Civilní obyvatelstvo
- ❏ Existují formy tzv. **státního terorismu** - podpora destabilizující teroristických akcí za účelem posílení centrální autority (Čína, Indie, Nepál apod.).

Formy teroru

- ❏ **Teror** = záměrná hrozba násilím, či jeho použití vůči civilnímu cíli za účelem dosažení politického cíle.
- ❏ Podle této definice tak útoky na vojenské cíle nejsou terorem.
- ❏ Motivy k teroru mohou být různé – nezávislost, nacionalismus, separatismus, iridentita => mezinárodní konflikty!

Druhy terorismu

- Vnitřní
  - Státní
  - Revoluční

- Mezinárodní /náboženský/

- Separatistický /politický a etnický/

- Globální /ekonomický rozměr/

Vnitřní terorismus

- Probíhá uvnitř státu, případně se může jednat i o jednu organizaci.
- Časté jsou útoky v rámci firem – vztahy nadřízenost x podřízenost.
- Forma státního či revolučního terorismu.
- Cílem je rozklad státu a změna politického režimu.

Státní terorismus

- Probíhá na území státu jenž má mezinárodní suverenitu.
- Častý projev státní teroru – potlačování různých revolucí, nepokojů, protestů a dalších akcí.
- Ale i např. formou, státní politiky (potlačování lidských práv, nedodržování Ústavy státu a další legislativy apod.).
- Např. potlačení násilí v Číně (protipopulační politika), Koreji, Nepálu, Laosu, Rwandě...

Revoluční terorismus

- ❏ Jedná se o snahy politické, především spojené se změnou režimu, či politické situace v daném státě.
- ❏ Může mít však i charakter mezinárodního s politicko-ekonomickými důsledky (izolace, embargo země apod.).
- ❏ Čína, Kuba, Bolívie, Venezuela, ale i např. ČR (ČSR).

Mezinárodní terorismus

- Mezinárodní až celosvětový rozměr.
- Časté jsou útoky na náboženské cíle.
- Růst islámského náboženského terorismu. Příčiny - odpor proti vnášení civilizačních hodnot, odezva izraelsko-palestinského konfliktu nebo samotný islám.

Separatistický terorismus

- ❑ Spojen se snahy o nezávislost!
- ❑ Hnutí, která se tímto způsobem pokoušejí osvobodit z koloniálního útlaku, vytvořit nezávislý stát, či se připojit ke státu jinému, než je ten, k němuž patří).
- ❑ Terorismus vedený snahou o nezávislost je svou povahou vždy i mezinárodní, protože své akce přenáší i mimo hranice území, jež je předmětem střetnutí.
- ❑ Terorista = bojovník za svobodu?
- ❑ Kurdové, Baskové, Tamilové, Sinhálci, Čečenci, Tataři, Oseti, Tuvané apod.

Globální terorismus

- Globální rozměr.
- Sdružení do horizontální síťové struktury s celosvětovou působností, která pokrývá zhruba 60 zemí světa.
- Globální teroristé usilují o vysoký počet obětí, který svými psychologickými dopady přesahuje státní hranice a ovlivňuje veřejné mínění nejen v jedné zemi, ale v celém regionu, či dokonce v celém světě.
- Např. muslimský svět versus ostatní země – džihád – svatá válka.

Islámský fundamentalismus

- Směr hlásající návrat k prvotnímu islámu, k jeho zdrojům různými způsoby a metodami. Je to do jisté míry reakce na reformismus, který není schopen uspokojivě řešit všechny konflikty s požadavky moderního vývoje.
- Cílem fundamentalistů je naprostá čistota islámu a návrat k pramenům víry. Pro tuto činnost však nejsou nikde stanoveny meze, čímž vzniká prostředí pro fanatické skupiny, používající jakýchkoli prostředků včetně

PedF, katedra geografie

Ekoterorismus

- Výskyt na konci 20. století.
- Ohrožení životního prostředí v důsledku lokálních, národních i mezinárodních snah.
- Ničení přírody a krajiny (například povrchová těžba surovin), jednak násilné jednání, které naopak má za cíl životní prostředí bránit.
- Typické např. pro projekty výstavby infrastruktury (dálnice).

Mezinárodní vztahy

- ❖ Postoj států k terorismu je volný (v samostatné kompetenci).
- ❖ Nicméně existují tajné dohody (zabránění teroristických činů).
- ❖ Např. Palestina, ale i v ČR (viz Rádio Svobodná Evropa).
- ❖ Důležité diplomatické vyjednávání.
- ❖ Vztahy se týkají např. věznění teroristů, jejich následná výměna či faktické propuštění.

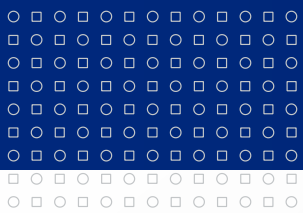

Mezinárodní smlouvy

- Ze strany OSN přijato 13 hlavních mezinárodních konvencí.
- Vymezení vztahů v oblasti trestního práva hmotného (závazek kriminalizovat předmětná jednání) i v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.
- Na úrovni OSN se tvoří ***Obecné úmluvy OSN o boji proti mezinárodnímu terorismu*** (*UN Comprehensive Convention on Combatting International Terrorism*) – není přijata!
- Rada Evropy - ***Evropská úmluva o potlačování terorismu*** a ***Evropská úmluva o prevenci terorismu***.

Mezinárodní smlouvy

- *Úmluva o trestných činech a některých jiných činech spáchaných na palubě civilních letadel. 1963*
- *Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví. 1971*
- *Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků. 1997*
- *Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí. 1979*
- *Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu. 1999*
- *Mezinárodní úmluva o potlačování činů jaderného terorismu. 2005*

Historické aspekty terorismu ve světě

Historické aspekty terorismu v ČSSR

- V 60. letech 20. století probíhal v tehdejší ČSSR výcvik asijských a afrických teroristů pod vedením první správy ministerstva vnitra (politické rozvědky).
- V roce 1975 byl výběr kandidátů zaměřen zejména s ohledem na podporu tzv. *národně osvobozeneckých hnutí* a to zejména asijských a z řad Palestinců.
- Vznik Ústavu zahraničních studií Vysoké školy SNB v Zastávce u Brna (1982) – školily se zde plánovači akcí.
- Československé zpravodajské služby se podílely na druhotné podpoře příslušníků Frakce Rudé armády (Rote Armee Fraktion).

Historické aspekty terorismu v ČR (ČSR)

- ❏ Po roce 1989 vznikly extrémistické pravicové organizace - hnutí skinheads, národně nacionalistická strana, dělnická strana.
- ❏ Vznikly i další skupiny – např. "Roudies" – fotbaloví fanoušci, "Combat,, - extrémně pravicové militantní skupiny, které podnikají násilné útoky proti civilním obyvatelům ČR.

Balkán

- Na konci 19. a na začátku 20. století se formy terorismu vyskytly jako součást boje za získání samostatnosti.
- Např. Vnitřní makedonská revoluční organizace (VRMO) vznikla v roce 1893 jako tajné hnutí proklamující ideály demokratického typu. Cílem bylo vyvolat ozbrojené povstání, které se mělo proměnit v partyzánskou válku.
- Jelikož teroristické akce nepřinesly očekávaný efekt, byla zvolena jiná cesta - ozbrojené lidové povstání, které bylo v srpnu 1903 zahájeno útokem na tureckou posádku v Albánii.

Izrael

- ❏ Balfourova deklarace (1917) - přislíben Židům nárok na vlastní stát v Palestině.
- ❏ Střety mezi arabským a židovským etnikem začaly roku 1920.
- ❏ 1937 vznik bojové organizace Irgun – obrana území a boj proti Arabům.
- ❏ 1948 vznik státu Izrael.
- ❏ Palestinský terorismus vznikl roku 1967 (po šestidenní válce) – vznik Organizace pro osvobození Palestiny – spojení několika organizací – Al-Fatah (v čele Jásir Arafat), Lidová fronta pro osvobození Palestiny a Demokratická fronta za osvobození Palestiny.
- ❏ Palestinský terorismus měl celoplanetární rozměr - mezi léty 1968 - 1986 došlo k 565 teroristickým akcím mimo hranice Izraele (Francie, Řecko, Itálie, Velká Británie).

První letecké únosy

- ❏ Začaly únosy letadel (1969 na římském letišti Fiumicino na lince Řím – Damašek).
- ❏ 1970 - nejkomplexnější akce v celé historii únosů letadel: byla unesena tři letadla (PanAm, TWA, Swissair) a jedno letadlo El Al (požadavek teroristů byl propuštění Leily Cháledové, palestinské teroristky). Po skončení akce byla první tři letadla vyhozena do povětří.
- ❏ 1972 – po olympiádě v Mnichově uneseno letadlo izraelské výpravy na letišti ve Fürstenfeldbrucku - zabito 5 teroristů, ale i devět atletů.
- ❏ Únosy letadel prakticky ustaly až v roce 1988.
- ❏ V současné době opět časté (viz 11. září 2001).

Irsko

- První „městský terorismus“.
- Boj o nezávislost zaměřeným proti „vnitřnímu kolonialismu“ ekonomického typu, jehož bylo Irsko obětí a jehož kořeny sahají až do 16. století.
- Boje mezi teroristy (Irish Republican Army) a vojskem Velké Británie.
- IRA byla organizována jako skutečné vojsko, ačkoli ilegální.
- 6. prosince 1921 podepsal Michael Collins (zakladatel IRA) dohodu, kterou Irsko získávalo autonomní status.

Indie

- 1905 – snahy o nezávislost.
- Oblast Bengálska – vymanění z vlivu Britského impéria.
- Aktéři (Vinájak Dámódar Sávarkar) studoval v Anglii, kde prováděli nábor členů pro budoucí povstání. Po vraždě sira Williama Curzona Wylлиеho byl vypovězen do Indie, kde ve vězení strávil dvacet let, aby se poté stal hlavou teroristické organizace Ráštriya Svajamsévak Sangh, která měla za cíl sjednocení Indie.
- Proto je také považován za „duchovního otce“ vraždy Gándhího.

Alžír

- V roce 1954 začal v Alžírsku boj za nezávislost na Francii.
- První útoky řízení z exilu (v Maroku - Ferhat Abbás).
- 1961 v Madridu vznikla OAS (Organisation Armée Secrète) - spáchala několik teroristických výbuchů ve Francii i Alžírsku, a 21. dubna 1961 se neúspěšně pokusila o státní převrat ve Francii.
- Útoky i na samotného de Gaulla - neúspěch.
- 1962 – smlouva o ukončení bojů – nezávislost Alžíru.

Itálie

- 1969 – první útoky v Římě a Miláně.
- Vznik ***Rudé brigády***.
- Specializace na únosy významných představitelů (šéf firmy Sit-Siemens, soudci apod.).
- Sympatie s Italskou komunistickou stranou.

Státy podporující terorismus

- Irák
- Írán
- Kuba
- Libye
- Sýrie
- Súdán
- Korejská lidově demokratická republika
- Afghánistán
- USA

Geografický rozměr

- ☒ Nejohroženější - Irák, Pákistán, Indie, Izrael, palestinská území, Saúdská Arábie, Kolumbie, Nepál a Somálsko.
- ☒ Ohrožené země - Německo, Belgie, Nizozemsko, Austrálie, Egypt a Pobřeží slonoviny
- ☒ Méně rizikové - Kypru, Východního Timor, Burkina Faso či středoafriické republiky.

Teroristické skupiny

- ❑ Označení organizace za teroristickou je velmi obtížné!
- ❑ Mnohdy to jsou různé organizace (hnutí, nevládní organizace, politické strany apod.).
- ❑ Vymezení kvalitativní a kvantitativní.
- ❑ Kvantitativně - počet útoků na civilní cíle převažuje ty na vojenské.
- ❑ Kvalitativně - pokud organizace byt' „jen“ jednou provedla útok na civilní cíl.

Teroristické skupiny

- ❏ Óm šinrikjó
- ❏ Hizballáh
- ❏ Hamas
- ❏ Al-Fatah
- ❏ Islámský džihád
- ❏ Al-Kájda
- ❏ ETA
- ❏ GIA
- ❏ RUF
- ❏ IRA
- ❏ April 6 Liberation Movement
- ❏ Moro Liberation National Front
- ❏ Kabataang Makabayang
- ❏ Izraelská teroristická organizace
- ❏ Asia 88
- ❏ Free Thai Army
- ❏ Red Guard
- ❏ Phak Mai
- ❏ Aso Unified Army
- ❏ Red Army (Sekigun)
- ❏ Kukumararu

Hizballáh

- ❏ Vnik 1982.
- ❏ V arabském a muslimském světě, je považována za legitimní politickou stranu bránící Araby proti Židům.
- ❏ Izrael ji považují právě za teroristickou organizaci.
- ❏ Sponzorována Iránem (raketové útoky, zbraně).
- ❏ Islámský odpor - boj proti izraelské okupaci jižního Libanonu.
- ❏ Civilní složka – humanitární akce, provozuje televizní stanici al-Manar, rozhlasovou stanici an-Nur a týdeník as-Safer.
- ❏ Strana Libanonského parlamentu – 14 členů.
- ❏ Aktivity proti Izraeli, ať už raketovými útoky na severní Izrael nebo bombovými útoky na různé izraelské objekty v zahraničí, USA jako hlavní zahraniční spojenec Izraele.
- ❏ Hlavní představitel - Hasan Nasralláh.

Hamas

- ❑ Palestinské islamistické militantní hnutí, které vzniklo v roce 1987 jako odbočka egyptských Muslimských bratří *Al-Madžama Al-Islami*.
- ❑ 2 části - bojová složka - provádí útoky a civilní či politická - poskytuje sociální služby, rekrutuje své členy skrz mešity, shání peníze a organizuje nejrůznější aktivity.
- ❑ V lednu 2006 Hamas vyhrál volby do Palestinské národní správy.

Fatah (Al-Fatah)

- Obrácená zkratka arabského názvu Harakat al-Tahrír al-Watani al-Filastínij (doslova „Palestinské národně osvobozené hnutí“).
- Palestinská politická strana – frakce Organizace pro osvobození Palestiny.
- Hlavní vojenskou částí je al-Assifa.
- Není zařazena na seznam teroristických organizací!!
- Založena v roce 1954.
- Jásir Arafat.
- Účast v Šestidenní válce, v různých palestinských povstáních, v Jordánsku (Bitva u Karame), operace Černé září apod.
- 1993 – podepsání mírových smluv v Oslu - vzájemné uznání se Izraele a Organizace pro osvobození Palestiny.

Al-Káida

- = základna; militantní islámská organizace.
- V čele - saúdskoarabský multimilionář Usáma bin Ládin.
- Většina členů – sunnitského vyznání.
- Cíl - nastolení ryze muslimských států (např. chalífátů) na celém Arabském poloostrově a šíření islámské víry do jiných zemí.
- Založena na konci 80. let 20. století (1988).
- Jádro – Afgánistán, působí i v Pákistánu.
- Struktura se skládá z tříčlenných skupinek (buněk), jejichž členové se znají navzájem. Velitelé nad nimi jsou opět v kontaktu s pouze třemi buňkami a tak až prakticky k vrcholnému velení.
- Členové uvedených buněk pracují po dlouhou dobu jako tzv. „spící agenti“, což znamená, že nevyvíjejí žádnou vlastní teroristickou činnost a žijí ve společnosti naprosto skrytě.
- Podporuje somálské militantní skupiny.

Euskadi Ta Askatasuna

- Ozbrojená baskická nacionalistická a separatistická organizace.
- Snaží se násilím vytvořit nezávislý socialistický stát – Baskicko.
- Do roku 1975 byla ETA chápána jako organizace bojující proti totalitnímu režimu generála Franca.
- Založena v roce 1959. Její ideologií je marxismus-leninismus.
- Organizace se snaží o:
  - získání práva na vytvoření nezávislého Euskal Herria (Baskického státu),
  - uznání obyvatel Baskicka jako jediných, kteří mohou o tomto kraji rozhodovat,
  - amnestii všem uvězněným členům organizace i členům v exilu,
  - respekt pro "výsledky demokratického procesu v Baskicku",
  - absolutní mír poté, co budou všechny podmínky splněny.

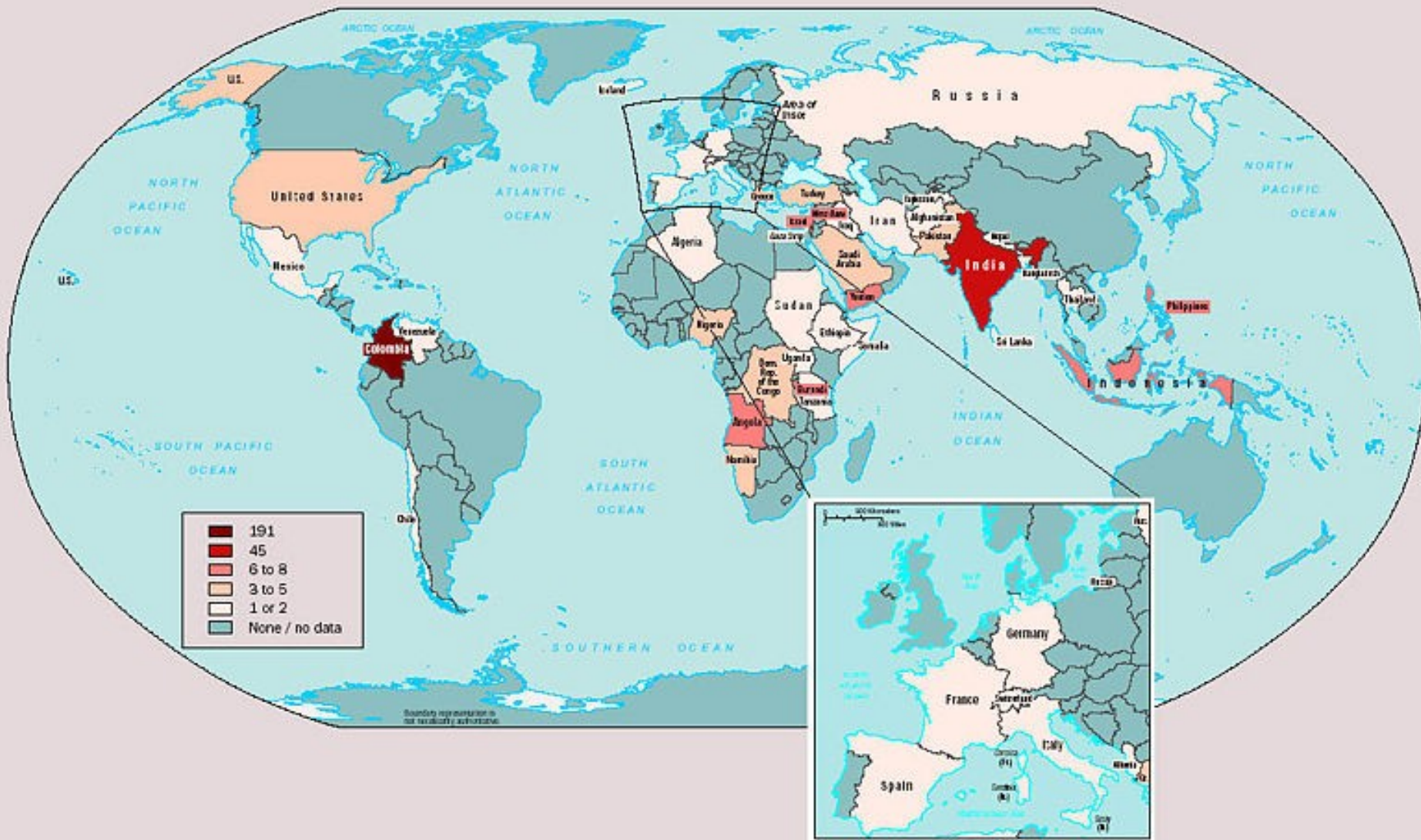
Irish Republican Army

- Militantní organizace působící současně převážně v Severním Irsku.
- Vznik v roce 1919 přejmenováním a restrukturalizací polovojenských jednotek tzv. Irských Dobrovolníků za účelem vojenského zaštitění výše zmíněné jednostranně vyhlášené deklarace nezávislosti Irské Republiky.
- 1921 – vznik Severního Irska - odtržení 6 hrabství z 9 tvořící tradiční severoirskou provincii Ulster a vytvoření území, jež zůstává součástí Spojeného království.
- 1969 – dvě frakce - OIRA – tedy oficiální strana a provizorní (PIRA - *prozatímní irská republikánská armáda*).
- 1998 – po dohodě oficiálně ukončila svoji činnost => legální politická strana.

Palestinský islámský džihád

- Palestinská militantní teroristická skupina, založena jako odnož Egyptského islámského džihádu, která vznikla v Pásmu Gazy, pod vlivem íránské revoluce.
- Cíl - osvobození celého území Palestiny, zničení státu Izrael a jeho následné nahrazení teokracií založenou na islámu.
- V minulosti provedl i teroristické útoky v Jordánsku či v Libanonu. Převážně se ale zaměřuje na Pásmo Gazy a Západní břeh Jordánu. Své základny má například ve městech Hebron nebo Džanín.

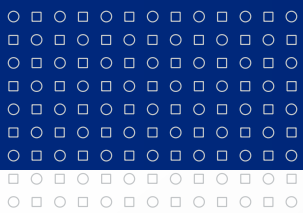

Zajímavé odkazy

- ❏ Rozcestník pro problematiku boje proti terorismu -
<http://www.terrorism.net/home.asp>
- ❏ Counter-Terrorism - Terrorism and Security Information – informace pro udržení osobní bezpečnosti, například při cestách po světě -
<http://www.disastercenter.com/terror.htm>
- ❏ Výzkumné centrum pro problematiku terorismu -
<http://www.terrorism.com>
- ❏ Patterns of Global Terrorism – počínaje rokem 1995 Ministerstvo zahraničních věcí USA vydává každoroční zprávu o mezinárodním terorismu ve světě -
<http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/>
- ❏ Emergency Response & Research Institute: ERRI, Výzkumný ústav opatření pro zvýšení bezpečnosti -
<http://www.emergency.com/cntrterr.htm>
- ❏ Rozcestník pro problematiku boje proti terorismu a zbraně hromadného ničení -
<http://massucci.com/CODEALPHA/Defense Links/defense links.html>

Pro dnešek vše!!!

